

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið
Skrifstofa loftlagsmála
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Reykjavík, 2. júlí 2021.

Umsögn um drög að stefnu í hvítbók um aðlögun að loftlagsbreytingum.

Reykjavíkurborg hefur yfirfarið drög umhverfis- og auðlindaráðuneytisins að hvítbók um aðlögun að loftlagsbreytingum sem birt voru í samráðsgátt 9. júní 2021 og var gefinn umsagnarfrestur til 8. júlí 2021.

Í drögunum er fjallað um aðlögun að loftlagsbreytingum, áhrifum þeirra og þeirra náttúrvá sem þeim fylgja. Í umfjölluninni er lögð helst áhersla á þá þætti samfélagsins sem aðlögunin gæti helst vera þörf eins og t.d. skipulag, vatn, samgöngur, fráveit, orkumál og lýðheilsu. Drögin að Hvítbók eru til fyrirmynadar og er starfshópi þakkað fyrir vel unnar tillögur. Það eru þó fáeinar athugasemdir sem vert er að benda á.

Í texta um meginmarkmið stefnunnar væri til bóta að leggja áherslu á að náttúran og manneskjan séu í forgrunni þegar viðnámsþróttur er efldur. Sú áhersla skín í gegn á mörgum stöðum í Hvítbókinni, m.a. í köflum um skipulag, lýðheilsu og þjóðarhag.

Sveitarfélög eru í lykilstöðu til að ná árangri í aðgerðum gegn þeirri vá sem að okkur steðjar vegna loftlagsbreytinga. Það felst m.a. í skipulagsvaldi sveitarfélaga varðandi landnotkun og samgöngumál, má þar nefna möguleikann á að byggja upp innviði fyrir almenningssamgöngur, að skapa gönguvænt umhverfi í sveitarfélögum til að draga úr notkun bifreiða o.fl.

Má nefna að í aðgerðaráætlun Reykjavíkurborgar í loftlagsmálum fyrir árin 2021-2025 er hnykkt á að aðlögun að loftlagsbreytingum verði með náttúruna og manneskjuna í forgrunni, þar sem áherslan er á vistværar (náttúrumiðaðar) og mannværar lausnir sem eru t.d. gönguvæn borg, orkuskipti, heilsueflandi ferðamátar, hringrásarhugsun og kolefnisbinding.

Til að ná fram því meginmarkmiði sem hvítbókin fjallar um, þarf að fara í aukna vöktun, hafa betri yfirsýn og samhæfð vinnubrögð m.a. varðandi vatnsauðlindina, lífverur sjávar og samgöngukerfi. Gera má ráð fyrir að aukið fjármagn þurfi til þessara málaflokka vegna aðlögunaraðgerða, meta þurfi valkosti og gera ráð fyrir þeim við áætlanagerð. Æskilegt væri að hafa sérstakan stuðning við sveitarfélög til aðlögunaraðgerða í loftlagsmálum til að markmiðið náist sem fyrst.

Varðandi skipulagsmálin

Í 5. kafla er fjallar um skipulagsmál þar sem segir á bls. 27:

„Skoða þarf hvort við samráð vegna skipulagsgerðar þurfi að líta til fleiri þátta og aðila en nú er gert. Ýmsar opinberar stofnanir veita umsagnir um tiltekna þætti við gerð skipulags og umhverfismats áætlana. Skoða

IST ISO 14001

þarf hvort loftlagsbreytingar kalli á að litið verði til fleiri þátta en nú er gert í skipulagsvinnu og hvort fleiri aðilar þurfi að koma að borðinu, s.s. **aðilar úr trygginga og fjármálageiranum**"

Ekki er ljóst hvernig hagnaðardrifin fyrirtæki komi að mótvægisadgerðum við loftlagsbreytingum þegar kemur að skipulagsvinnu sveitarfélaga. Ekki eru nánari skýringar í hvítbókinni um útfærslu eða hvernig hagnaðardrifin fyrirtæki koma að skipulagsgerð. Í kafla 9.5 í hvítbókinni er gert ráð fyrir því að vátrygginga- og fjármálafyrirtæki muni í auknum mæli þurfa að upplýsa um umhverfis- og loftslagsáhættu sem tengist rekstri þeirra, m.a. vegna EES-samningsins. Þar munu því að líkendum verða til upplýsingar sem geta skipt máli fyrir hvers konar áhættustjórnun vegna afleiðinga loftlagsbreytinga, þ.m.t. stefnumótun hins opinbera um landnotkun og þróun og fyrirkomulag byggðarinnar.

Þessi nýstárlega nálgun sem sett er hér fram í hvítbókinni er varðar undirbúningsvinnu fyrir skipulagsáætlanagerð verður að vera ansi skýr, þ.e. um hvernig þessi hagnaðardrifnu fyrirtæki hafi aðkomu að skipulagsgerð og þá hvort að þessum aðilum sé ætlað sérstakt hlutverk við skipulagsgerð.

Varðar samgöngur

Áherslurnar í samgöngukaflanum í hvítbókinni eru á mælingar og vöktun, bætta yfirsýn og samhæfð viðbrögð. Reikna megi með að aukið fjármagn þurfi í málaflokkinn vegna aðlögunaraðgerða, meta þurfi valkostí og gera ráð fyrir þeim í samgönguáætlun. Varðandi mælingar og vöktun loftslagsbreytinga, má e.t.v. bæta við vöktun á áhrifum breyts veðurfars á vegi, m.t.t. þjónustu- og viðhaldsparfar.

Æskilegt væri að hafa sérstakan stuðning við sveitarfélög til aðlögunaraðgerða í loftlagsmálum til að markmiðið náist sem fyrst og þá ekki bara vegna bættra samgangna

Varðar lýðheilsu

Í þessari hvítbók er loftlagsvá tengd við félagslegt réttlæti og lýðheilsu, og þannig er horft á lýðheilsu í víðum skilningi. Það er í takt við drög að lýðheilsustefnu borgarinnar, og þannig skýr samhljómur á milli hvítbókarinnar og drögum að lýðheilsustefnu Reykjavíkur til 2030. Í því ljósi er tekið undir áherslur hvítbókarinnar í þeim hluta sem fjallar um lýðheilsu og þessari nálgun fagnað.

Í kafla um lýðheilsu er vitnað í skýrslu vísindanefndar um loftlagsmál frá 2018 þar sem kemur fram að smit- og öndunarfærasjúkdómar séu sem stendur helstu heilsufarsógnirnar hér á landi af völdum loftslagsbreytinga. Staðfest er að svifryk veldur 50-80 ótímabærum dauðsföllum á ári á landinu, og að það er að mestum hluta komið til vegna bílaumferðar. Aftur á móti virðist sem að í hvítbókinni sé ekki ávarpað sérstaklega að draga þurfi úr bílaumferð.

Skoða mætti hvort skerpa ætti á markmiðum sem varða matvælaframleiðslu og -neyslu í stefnu um aðlögun að loftslagsbreytingum, þar sem ljóst er að framleiðsla og neysla á vissum tegundum af matvælum losar langtum meira af gróðurhúsalofttegundum en önnur. Þannig er aukin neysla á jurtafæði (plant-based) mikilvægur liður í því að aðlagast loftslagsbreytingum. Þar mætti sérstaklega skoða jarðarfæði (Planetary Diet) sem einn kostur í aðlögun að loftlagsmálum.

Varðar jafnréttismat í loftlagsmálum

Má nefnda hér að Reykjavíkurborg hefur samþykkt aðgerðaráætlun í loftlagsmálum til 2025 og er hún liður í því að ná markmiðum Reykjavíkurbogar um að gerast kolefnishlutlaus fyrir árið 2040 og laga sig að loftslagsbreytingum með vistvænum og mannvænum hætti. Í viðauka með aðgerðaráætluninni er sett fram

IST ISO 14001

jafnréttismat á loftlagsmálum en þar er bent á hversu mikilvægt er að líta til þess að loftslagsbreytingar, og aðgerðir vegna þeirra, hafa líkt og aðrar aðgerðir misjöfn áhrif á mismunandi hópa samfélagsins. Reynslan og rannsóknir sýna að hamfarir af völdum loftslagsbreytinga hafa skaðlegust áhrif á aldraða, fátækt fólk og börn. Sé það sett í samhengi við kyn eru konur í meirihluta eldra fólks, fleiri konur glíma við fátækt en karlar auk þess sem konur bera mesta ábyrgð á umönnun barna (European Institute for Gender Equality, 2012). Einnig er mikilvægt að taka mið af því að neyslu-, og ferðavenjur kynjanna eru ólíkar og því vert að taka mið af þessum kynbundna mun í markmiðasetningu og árangursmælikvörðum. Með því að líta til kynja- og jafnréttissjónar- miða í aðgerðaráætlun erum við líklegri til þess að ná árangri. Í þessu jafnréttismati er leitast við að varpa ljósi á þau kynja- og jafnréttisáhrif sem tengjast loftslagsáætluninni. (Freyja Barkardóttir, sérfræðingur, Jafnréttismat á loftlagsmálum með Loftlagsáætlun Reykjavíkurborgar 2021-2025).

Reykjavíkurborg telur að full ástæða sé til að hafa kynja- og jafn- réttissjónarmið til hliðsjónar þegar settar eru fram aðgerðir í loftslagsmálum. Til að stuðla að því að markmið stefnunnar náist er meðvitund um kynjaða vídd samfélagsins mikilvæg í allri áframhaldandi vinnu við að magnsetja, kostnaðarmeta og tímasetja aðgerðir áætlunarinnar. Skilaboðin þurfa að ná til allra hópa samfélagsins og því mikilvægt að huga að því hvernig unnt sé að beina skilaboðunum að ákveðnum hópum. Þá er mikilvægt að árangursmæli- kvarðar séu alltaf kyngreindir þegar hægt er.

Umsögn þessi hefur stiklað á stóru en komið verður með athugasemdir á síðari stigum, ef þörf þykir, þegar hvítbókin fer fyrir Alþingi til afgreiðslu.

Fyrir hönd Reykjavíkurborgar,

Erna Hrönn Geirsdóttir, lögfræðingur
skrifstofa sviðsstjóra umhverfis- og skipulagssviðs.

